

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quousque se extendat cognitio Beatorum circa ea quæ eminenter sunt in
Deo. disp. 5. quæ habet hæc membra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Ad aliam, qua probat pertinere ad obiectum primum beatitudinis create, dicendum est, verbum illud, *sicuti est*, denotare, quod attingemus propriam rationem formalem Dei in se. Dum enim illum ex creaturis cognoscimus in via, non attingimus, quod est in seipso secundum propriam rationem: cognitio namque nostra longius, quam credi potest, distat ab eo, quod Deus est in seipso. Quia tamen quando attingemus illum ut est in se, in eo necessario videbimus adorandissimam Trinitatem personarum propter identitatem cum essentia, ait Concilium Florentinum, videndum Deum Trinum & Unum sicuti est.

Ad primam rationem confirmationis.
Ad primam partem confirmationis negandum est, eum, qui videret deitatem non intuendo supposita, non esse beatum. Videret namque Deum, quia Deus est, licet non Trinum: essentia quippe divina precise considerata à personis, cum in suo esse ab eis non pendeat, non solum est id quo personae sunt Deus, sed est ipsum, quod est Deus in se, ut Caietanus affirmat, nosque dum de diuinitate Trinitate erit sermo videbimus.

Ad secundam.
Ad secundam partem negandum est, intellectum non debere quiescere in eo euentu: maneret namque appetitus illius perfecte satiatus, eò quod videret id, in quo formaliter aut virtute continetur tota latitudo veri, similique modo maneret appetitus voluntatis perfecte expletus, eò quod voluntas diligeret, & frueretur bono, in quo tota latitudo boni continetur. Cum enim, qui minus videt & minus fruitur Deo, maneat satiatus: maiori cum ratione, qui plus videret essentiam diuinam, esto ei occultarentur personae, perfecte, imò multo magis satiatus remaneret.

DISPUTATIO V.

Quo usque se extendat cognitio beatorum circa ea, quae eminenter sunt in Deo.

NE disputatio haec sua longitudine tedium pariat, in sequentia membra dissecanda est.

MEMBRUM I.

Beatifica visio num creature in Deo videatur, utrumque an diuina potentia visio esse possit, qua nulla creatura videatur.

Ochami & Maioris opinio.
DE hac re variè sentiunt Doctores. Maior in 4. dist. 49. q. 16. §. penultimo, & in 3. dist. 14. asserit, beatos visione beatifica solum videre ea, quae formaliter sunt in Deo, non verò creaturas, siue in indiuiduo, siue in specie: sed creaturas ostendi eis à Deo per notitias in proprio genere. In eadem sententia videtur esse Ochamus in 4. quaest. 13.

Beati creaturas vident in Deo.
Haec tamen opinio non solum est contra communem Scholasticorum sententiam, sed etiam contra Augustinum quarto super Genesim ad litteram, potissimum cap. 22. 23. & 24. & 11. de ciuitate Dei, cap. 7. & 29. asserentem, duplicem esse cognitionem creaturarum in beatis, Marutimam scilicet, qua vident creaturas in Verbo, & Vespertinam qua eas cognoscunt in proprio genere. Præterea penetrata diuina essentia in ea cognoscuntur creaturae, quae in illa sunt eminenter, quæque per potentiam illius esse possunt, & vniuersim penetrata causa cognoscuntur in ea effectus, qui potentia illius esse pos-

A sunt: hac enim ratione Deus omnia in seipso intuetur. Vnde Dionysius 7. cap. de diuinis nominibus, ait: *Neque enim ea, quae sunt, ex iis quae sunt, discens nouit diuina mens, sed ex se, & in se per causam, rerum omnium cognitionem habet: seipsam noscens diuina sapientia nouit omnia, sine materia ea, quae ex materia constant, sine diuisione ea quae diuisa sunt, multa conueniunt, dum ipso uno omnia cognoscit & procreat. Si enim causa una* (existens videlicet) *Deus rebus omnibus statim largitur, in eadem etiam causa una omnia, à se profecta & in se antea constantia cognoscit, neque ab eis, quae sunt, ipsorum notitiam accipit, non propriam sui notitiam Deus habet: alia autem*

B (notitia scilicet) *quae communiter ac generaliter ea, quae sunt, comprehendit: ipsa enim seipsam omnium causarum agnoscens, nullo prorsus modo ea, quae à se profecta sunt, & quorum causa est, ignorabit. Hac ergo* (notitia scilicet) *Deus ea quae sunt noscit, non verum notitia, sed sui. Hactenus Dionysius. Quare cum verisimile non sit beatos, maximè Dominum nostrum, Christum Dominum, Apostolos, atque alios ex præcipuis & sublimioribus, tam parum penetrare diuinam essentiam, ut in ea non videant creaturas aliquas, saltem in specie, per potentiam ipsius esse posse, fit, ut in Deo vi visionis beatificæ creaturas aliquas intueantur.*

C Reicienda est ergo opinio Maioris, & Ochami.

Dubium est hoc loco, utrum esse possit visio diuinæ essentiae, qua nullæ creaturae videantur in diuina essentia in particulari, hoc est, in specie, aut indiuiduo. Iam enim supra diximus, videntes diuinam essentiam videre omnia quæ in ea sunt formaliter, neque posse cognosci attributa aliqua sine habitudine ad creaturas in commune, seu indistinctè, ac proinde quin in diuina essentia cognoscantur creaturae in commune seu indistinctè. Durandus in 4. dist. 49. quaest. 3. in ea est sententia, quæ asserit, videri non posse diuinam essentiam, quin videantur creaturae in particulari, videturque loqui, etiam diuina potentia.

Dubium verò ibidem artic. 3. conclus. 1. maiori cum probabilitate asserit oppositum. Quod probari potest, quoniam pro quantitate luminis gloriæ Deus plus, aut minus videtur: ergo poterit alicui infundere tam debile & remissum lumen, quod satis sit ad intuendum diuinam essentiam, non penetrando eam, ut causam alicuius creaturae in particulari, neque ut eminenter continet rem aliquam peculiarem, atque adeò poterit illi ostendere suam essentiam, nullam interim ei ostendendo in ea certam & determinatam creaturam.

E Obicit Durandus, Deus tam naturaliter repræsentat creaturas, quam seipsum: ergo non potest ostendere seipsum, quin in ipso videantur creaturae. Ad hoc argumentum negandum est antecedens, quoniam licet se & creaturas repræsentet naturaliter, magis tamen repræsentat se, quam creaturas. Creaturae namque non sunt in eo formaliter, sed eminenter: quando autem aliquid est ratio cognoscendi se, & aliud quod in ipso est, nus repræsentat se, quoad id, quod habet in se formaliter quæ aliud, quod est in ipso eminenter. Vnde facilius est videre Deum in seipso, quam creaturas in eo, imò hoc secundum exigit maiorem penetrationem Dei. Exemplum habes in principio & conclusionibus, quæ in eo videntur: quod enim est ratio cognoscendi principium, magis repræsentat principium, quam conclusiones, quæ in eo cognoscuntur: multoque facilius est cognoscere principium in se, quam conclusiones in principio, ut de se est notissimum.

Durandi sententia.

Visio diuina essentia esse potest, qua nulla creatura in particulari videatur.

Obiectio Durandi.

Responsio.

Essentia diuina magis seipsum, quam creaturas repræsentat.

MEMBRUM II.

Examinantur sententia asserentium, vel beatos omnes, vel solum Christum videre omnia, saltem quoad essentias, quæ Deus nouit.

Beatos videre omnia uerim quæ Deus nouit, quis asserunt.

Eorum argumentum.

Beati non uident in Deo omnia quæ Deus uidet.

Ad argumentum in contrarium. Capacitatem intellectus ex pluri, contradictione implicat.

Alij, quos refert Durandus in 4. d. 49. q. 3. affirmant, beatos uisione beatifica uidere in Verbo omnia omnino, quæ Deus ipse uidet, solumque esse discrimen, quod ea à Deo clariùs & perfectiùs cognoscantur, quàm à brutis. Inter alias rationes, quarum vis mox adducetur in confirmatione opinionis Durandi, argumentantur in hunc modum. Per beatitudinem, quæ in uisione diuinæ essentia positæ est, expletur capacitas intellectus: alioquin intellectus beati remaneret imperfectus, quod est contra rationem beatitudinis, iuxta definitionem illam Boëtij, qua dicitur, esse status omnium bonorum aggregatione perfectus: sed intellectus noster est capax cognitionis omnium omnino, quæ Deus cognoscit: ergo intellectus beati uisione beatifica ea omnia omnino uidebit in Verbo.

Hæc tamen opinio censenda est plus quàm periculosa. In primis namque, iuxta ea quæ in superioribus dicta sunt, ex ea sequitur, beatos comprehendere diuinam essentiam: cuius oppositum articulo præcedente ostendimus esse de fide. Præterea Matthæi 24. habetur. *De die autem illa (iudicij scilicet) nemo scit, neque Angeli caelorum. Isaia etiam 63. Angeli caelorum leguntur interrogasse, Quis est iste, qui uenit de Edom, &c.* licet autem interrogatio illa potius ex admiratione, quàm ex ignoratione profecta uideatur, Hieronymus tamẽ eam interpretatur quasi ex ignoratione profectam, communitèrque affirmant Sancti, Angelos circumstantias aliquas circa mysteriũ incarnationis & redemptionis ignorasse. Quod confirmatur ex illo ad Ephesios 3. *Ut inuestigat principibus & potestatibus in caelestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.* Præterea, Angeli inferiores purgantur à nescientia ab Angelis superioribus per illuminationes & reuelationes, quæ à Deo per superiores ad inferiores deriuantur, ut Dionysius, cap. 7. Cælestis hierarchia: est auctor. Item beati, etiam Angeli sint, nec cognoscunt cogitationes cordium vi solius intuitus diuinæ essentia: eò quod id sit proprium Dei, ut hoc loco in argumento, sed contra affirmat D. Thomas. Neque etiam futura contingentia: eò quod pendeant ex determinatione uoluntatis diuinæ, quæ beatis naturaliter est occulta, iuxta illud 1. ad Corinth. cap. 2. *Quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi Spiritus Dei.* Hæc opinio ex refutatione opinionis Durandi magis manebit impugnata.

Ad argumentum in illius confirmationem propositum, neganda est maior: implicat enim contradictionem, capacitatem intellectus expleri. Capacitas namque sumitur per comparisonem ad potentiam diuinam, quæ non tantam cognitionem potest infundere intellectui, quin possit maiorem: quare ut implicat contradictionem, potentiam diuinam exhauriri, comparatione cognitionis, quam intellectui potest infundere, ita contradictionem inuoluit capacitatem intellectus creati expleri posse. Ad probationem in oppositum dicendum est, duobus modis posse dici intellectum imperfectum. Vno propriè, negatione perfectionis illi debitæ: atque hoc modo negandum est, eo dato, manere debere im-

perfectum: quippe cum debita non sit intellectui cognitio omnium, quæ per diuinam potentiam potest uidere. Altero modo impropriè, quia scilicet habet negationem perfectionis, quæ sibi minime debetur. Quo pacto concedendum est, debere manere imperfectum: neque ex eo aliquod incommodum proficitur. Etenim inferiores beati carent incremento beatitudinis superiorum, neque in eo aliquod cernitur absurdum. Dicitur autem illud Boëtij intelligendum est, beatitudinem esse statum omnium bonorum, eò quod in illa formaliter, aut eminenter contineantur omnia bona.

B Cum opinio proximè impugnata coniuncta est opinio illorum, qui affirmant, non omnes beatos uidere in Verbo omnia omnino, quæ Deus scit, sed solum animam Christi. Huius sententia fuerunt Magister in 3. dist. 14. & beatus Fulgentius in sermone quodam, quem Magister citat, Albertus Magnus eadem dist. 14. art. 1. & Alexander 3. par. q. 13. memb. 7. Est uero sententia hæc reiicienda, quam D. Thomas, ceterique Scholastici communitèr merito reiiciunt. Ad id enim necessarium esset lumen gloriæ infinitum, infinitaque penetratio diuinæ essentia: utrumque autem nulla ratione esse potest. Præterea id omnino esse nõ posset nisi anima Christi diuinam essentiam comprehenderet, ut ex dictis in superioribus est manifestum: implicat autem contradictionem rem creatam atque finitam, qualis est anima Christi, comprehendere diuinam essentiam. Merito ergo Cassiodorus exponens illud Psalmi, *Marabilis facta est scientia tua ex me, ait: Veritas humana conditionis ostenditur, quia homo assumptus diuina substantia nõ potest coaquari in scientia, uel in aliquo alio.*

C Durandus loco citato in ea est sententia, ut dicat, quemcumque beatum intueri in diuina essentia res omnes tam in specie, quàm in indiuiduo, etiam eas, quæ diuina potètia esse possunt, nec tamen unquam erunt: intueri tamen eas, quoad quidditates earum, non uero quoad existentias, hoc est, intueri de uinaque earum quid sit, non uero utrum existat, aut existat aliquando. Itaque non negat Durandus beatos conspiciere naturas tam rerum, quàm existentiarum (existentia namque res quædam sunt) sed negat eos intueri coniunctionem, seu complexionem contingentem rerum cum existentia. Confitetur ergo Durandus beatos conspiciere in Verbo, non solum essentias rerum omnium, sed etiam complexiones omnes necessarias earum, ut hominem esse animal, esse disciplinam, ac risum capacem, atque esse posse diuinam potentiam, & ceteras complexiones necessarias, quas Deus scit scientia naturali: omnes enim hæ complexiones penetratis naturis rerum mediatè uel immediatè conspiciuntur. Solum autem negat eos, ut uisionis diuinæ essentia, intueri complexiones contingentes rerum cum existentis, id est, utrum res existant, aut existant. Atque cum ad ueritatem ceterarum complexionum contingentium (ut quod homo sit albus, quod Socrates ambulet, &c.) necessaria sit existentia extremorum, uerissimè negabit beatos, ut uisionis diuinæ essentia, intueri complexiones contingentes. Atque hæc planè est sententia Durandi, qua tribuens beatis cognitionem omnium, tam complexionum, quàm incomplexorum quæ Deus scit scientia naturali, solum eis denegat cognitionem complexionum contingentium, quas Deus scit scientia libera post determinationem suæ uoluntatis, iuxta ea, quæ cum

Scoto diximus artic. 2. disputatione ultima.

Primum eorum, quæ asserit, probat Durandus ex illo Gregorij 4. Dialogorum, cap. 33. & 2. Moral. c. 2. (alias)

Sententia asserentium solum animam Christi uidere omnia, quæ Deus nouit. Anima Christi non cognoscit omnia quæ Deus nouit.

Psalm. 138.

Durandi sententia.

Primum sententia partem probat Durandus ex primis.

(alijs 3.) Quid est quod non videant, qui videntem omnia vident: seu, vt verba Gregorij habent. Quid de iis, que scienda sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt.

Secundò, quoniam intellectus beatus videt clarè diuinam essentiam, videt in ea omnia, quæ per eam naturaliter, & ex necessitate repræsentantur: sed diuina essentia repræsentat naturaliter, atque ex necessitate omnes omnino res quoad earum essentias, & consequenter quoad complexiones necessarias, quæ ex penetratione ipsarum essentiarum mediâtè vel immediâtè cognosci possunt: ergo intellectus beatus videns clarè diuinam essentiam, videt in ea omnia omnino quoad earum essentias & complexiones necessarias. Maiorem probat, quia si non videret omnia, vel id proueniret, ex parte repræsentantis, vel ex parte intellectus, cui fit repræsentatio. Primum dici non potest, quia repræsentat naturaliter, & ex necessitate, atque determinatè vnumquodque eorum, quæ repræsentat. Secundum verò similiter falsum est, quandoquidem, cum videre possit essentiam repræsentantem, maiori eum ratione videre poterit res omnes per eam repræsentatas: quippe cum omnes simul non pertingant ad perfectionem & entitatem essentia, quam intuetur: cum verò non sit maior ratio in vna re repræsentata, quàm in reliquis, vel nullam videbit in essentia, vel si aliquam videt, videbit omnes. Minorem verò probat, quoniam in primis, quòd essentia diuina non solum repræsentet, sed etiam determinatè repræsentet res omnes quoad earum essentias, etiam quæ creati possunt, non potest esse dubium: opposito namque dato, Deus eas non cognosceret per suam essentiam, quod est absurdum: cum non aliter eas cognoscat. Quòd verò eas repræsentet naturaliter & necessariò, probat: quoniam repræsentat eas, quatenus causa potens eas producere, ad quod requiritur, vt virtutè & eminenter eas contineat: cum ergo Deus, licet liberè eas producat, naturaliter tamen, & non liberè, sit causa potens eas producere, sit, vt naturaliter, & non liberè, eas contineat, ac repræsentet.

Secundum verò probat, quia cõplexiones contingentes pendet ex libera determinatione voluntatis diuinæ, qua statuit res producere, aut perire: vt sint: libera autem determinatio voluntatis diuinæ superte natura est occulta, etiã iis, qui diuinam essentiam intuentur, nisi Deus peculiari modo eam reuelet & manifestet beatis, iuxta illud 1. ad Cor. 2. Quis hominum scit, que sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita que Dei sunt (id est, cogitationes & determinationes voluntatis diuinæ) nemo cognouit nisi spiritus Dei: beati ergo in Verbo vi visionis diuinæ essentia non vident complexiones contingentes. Confirmatur, quia non vident quando futura sit dies iudicij, iuxta illud testimonium citatum Matth. 24. id autem non aliunde est, nisi quia non vident ea de re determinationem voluntatis diuinæ: res namque de se, nisi penderet ex libera determinatione voluntatis diuinæ, non est maioris, aut magis abstrusæ entitatis, quàm alia res, quas vident in Verbo: determinatio igitur voluntatis diuinæ naturaliter est occulta beatis, & idcirco naturaliter etiam sunt eis occultæ in Verbo complexiones, quarum cognitio pendet ex determinatione voluntatis diuinæ. Deus igitur quia & se, & determinationem suæ voluntatis plenissimè comprehendit, plenissimè cognoscit scientia libera complexiones omnes contingentes. Neque placet, quod dicit Durandus, Deum videlicet prius scire complexiones contingentes secundum esse futurum per dictamen

A & imperium rationis practicæ, quod antecedere debet determinationem voluntatis, quàm volūtas statuat vt sint: existimat enim libertatem potius in dictamine illo, quàm in determinatione volūtatē positam esse: quod tamen 1. 2. q. 9. artic. 1. latè impugnamus, vbi simul ostendimus, non esse necessarium illud dictamen, vt volūtas velit. Itaque Deus prius per scientiam naturalem scit omnia, quæ per suam potentiam esse possunt, deinde verò liberè vult esse aut permittere hæc aut illa, & tunc statim complexiones omnes contingentes futuras præcognoscit.

Quòd attinet ad primum eorum, quæ Durandus hac sua sententia affirmat, certè mihi cum communi Doctorum sententia videtur falsissimum, neque vlla ratione defendendū. Primò, quia licet effectus virtutè & eminenter contineantur in causa, causaque, quantum est de se, satis sit ad omnes repræsentandum, attamen maior penetratio causa: requiritur ad cognoscendum in ea effectus illius in specie, quàm in genere, & ad cognoscendum eos in individuo, quàm in specie: item maior penetratio necessaria est ad cognoscendum in ea maiorem, perfectiorem, ac admirabiliorem effectum, quàm ad cognoscendum minorem, imperfectiorem, & minus admirabilem: cum ergo Deus in infinitum possit producere effectus perfectiores essentialiter, atque admirabiliores, sit, vt ad cognoscendum in Deo omnes effectus, qui potentia ipsius esse possunt, necessaria sit infinita penetratio Dei, quæ esse nequit cum finito lumine gloria, quale est quod habent beati. Nullus igitur beatorum, etiam anima Christi, videt in Deo essentias omnium effectuum, qui esse possunt. Secundò sequeretur scientiã minimi beatorum æquari scientiã naturalem Dei, quoad latitudinem eorum, quæ vtraque scientia cognoscuntur, quod est satis mirabile. Tertio argumentantur quidam, quia inde sequeretur beatos posse cõprehendere diuinam essentia, quod est hæreticum. Sequelam probant, quia si Deus statuisset nihil aliud creare, nisi vnum beatorum, ille sciret in Deo omnia, quæ Deus sciret: ergo sicut Deus tunc seipsum comprehenderet, ita etiam Deum ipsum comprehenderet ille beatus: quippe cum nullum contingens esset tunc futurum. Respondent aliqui in gratiam Durandi, quamuis nullum cõtingens esset tunc futurum, id tamen ignoraret ille beatus: quandoquidem vi visionis beatificæ non posset id cognoscere. Potest tamen obijci contra hoc, quòd posset tunc

C Deus manifestare illi determinationem suæ voluntatis, ita vt immobilitatem quoque illius ea de re euidenter cognosceret, quo dato, scientia illius omnino æquaretur scientiã diuinæ quoad latitudinem eorum, quæ in Deo cognoscuntur, ac proinde comprehenderetur Deus à beato illo, sicut per scientiam diuinam Deus à seipso comprehenditur: quare certè non est satis tuta opinio Durandi.

Ad primum verò argumentum Durandi in oppositum respondet hoc loco D. Thomas, dictum illud intelligendum esse, quoad sufficiëntiam obiecti, quod de se est potens ad omnia ostendendū, quasi sit sensus: Quid est, quod Deus illis nõ possit ostendere in seipso: Fortè tamen intelligit Gregorij de iis, quæ ad statum cuiusque spectat scire. Et loquitur de visione siue in Verbo, siue in proprio genere per reuelationem: simile namque quid dicit 12. Moralium, cap. 23. & intelligit hoc modo, vt ibi ex antecedentibus, & sequentibus est manifestum.

Ad secundum neganda est maior. Ad probationem dicendum, partim prouenire ex parte essentia, quæ plus repræsentat ea, quæ sunt in ipsa formaliter,

Beati nec omnes naturas reru videre possunt, quas Deus videt.

Ad primum Durandi in contrarium.

Ad secundum.

Secundò.

Beati visionis beatificæ intuentur complexiones formæ cognoscit, neque ad rationem diuinæ voluntatis.

fat

ter, quam ea quæ sunt eminenter, & in eis ea quæ in ipsa sunt eminenter, quædam potentiùs in ipsa representantur, quam alia, vt dictum est: & partim ac præcipuè prouenire ex parte intellectus qui cù finito lumine gloriæ non potest videre in Deo omnia, quæ in eo sunt eminenter, quæque per potentiam ipsius esse possunt. Atque ad id, quod contra hoc obiicitur, ex dictis patet solutio: maius etenim est videre creaturas in Deo, quam Deum ipsum in se: quippe cùm visio creaturarum in Deo proueniat ex penetratione essentia diuinæ: vt est causa earum. Ad id verò, quod vterius obiicitur, negandum est, non esse maiorem rationem de vna creaturarum, quam de reliquis, quæ in diuina essentia representantur, quædam enim faciliùs parent & videntur in diuina essentia: quam alia, vt dictum est.

*Beati an vi
sionis es-
sentia vi-
deant com-
plexiones co-
tingentes de
præsenti.*

Quod verò attinet ad secundum, quod Durandus affirmat, existimo etiam verissimè asserere, quod attinet ad complexiones contingentes de futuro, fatisque id probari propositis supra rationibus. Eademque videtur esse sententia D. Thomæ hoc loco in argumento, sed contra, vbi ait, beatos nescire futura contingentia, neque cogitationes cordium, sed id esse proprium Dei. Quoad complexiones verò de præsentis, posset aliquis dicere, quemadmodum Angeli per species, quas habent, non cognoscunt complexiones contingentes, antequam sint, attamen quando sunt per notitiam intuitiuam extremorum vident coniunctionem prædicati cum subiecto, vt albedinis cù pariete, aut sessionis cum Socrate: ita beatos per diuinam essentiam, in qua cognoscunt aliqua indiuidua, habere notitiam intuitiuam aliquorum indiuiduorum, quando existunt, ac proinde videre illa existentia, ex notitiæque intuitiuæ extremorum videre coniunctionem eorum inter se, atque adeo agnoscere alias complexiones contingentes de præsentis. Hoc tamen non caret difficultate: quoniam cùm creatura non videatur in Deo nisi tanquam considerata à determinatione voluntatis, non fit causa in actu respectu creaturarum, non satis intelligitur, quomodo per illam videri possit effectus in actu existendi (ignorata in Deo determinatione voluntatis, quæ naturaliter est occulta) quò fit, vt improbabilis non sit opinio Durandi, etiam quoad complexiones contingentes de præsentis. Neque tamen ideò putes me existimare beatos visione beatifica nullam complexionem contingentem, nullumque effectum in actu existendi videre: quod enim hoc loco assero, est, non esse improbabile beatos, vi visionis diuinæ essentia præcise, nullam complexionem contingentem, nullumque effectum in actu, seu secundum esse existentia videre, vt dicit Durandus. Vtrum autem beati ideò intueantur complexiones contingentes, quia per eandem visionem, qua beantur, simul fit eis manifesta determinatio voluntatis diuinæ, vel alieuius alterius in Deo, paulò post dicemus.

MEMBRVM III.

Beati quam eorum videant, quæ eminenter sunt in Deo.

Quas res singuli beati videant in diuina essentia.

Cùm ostensum sit, beatos non videre omnia, quæ sunt eminenter in Deo, videre tum aliqua explicandum restat, quamnam eorum videant. Quod ergo attinet ad naturas communes, genericas scilicet & specificas, & ad complexiones necessarias, quæ eis conueniunt, D. Thomas hoc loco in

responsione ad 4. & 3. contra gentes, cap. 19. ac alibi asserit, singulos beatorum re ipsa videre diuinam essentia omnes naturas genericas & specificas rerum naturalium, & omnes complexiones necessarias earum, ordinemque vniuersi. Quò fit, vt visione beatifica, multò perfectiùs quam in proprio genere, plenam cognitionem in diuina essentia habeant omnium, tam quæ ad speculationem, quam quæ ad actionem & proximam spectant, quæ scientiis naturalibus cognosci possunt. Cum D. Thomas conueniit vt plurimum Theologi: decet namque appetitum naturalem, quem ad cognoscendas res naturales creatas habemus, eo modo perfici visione omnium, cùm intuetur diuinam essentia beatur. Quamuis, vt rectè D. Thomas in eadem responsione ad quartum animaduertit, si beati nullam rerum creatarum conspicerent in Deo, sed solum cernerent, quæ in eo sunt formaliter, maneret nihilominus eorum appetitus naturalis ad scientiam perfectè satius: quippe cum viderent verum, in quo formaliter, aut eminenter continetur tota latitudo veri, ad quam inclinatur tota latitudo boni, ad quam inclinatur voluntas, vt artic. 1. huius quæstionis disputat. 2. & alibi in superioribus explicatum est. Sola ergo diuina essentia, quæ satis est ad explendum totum appetitum intellectus & voluntatis, est id, quod tamquàm res obiecta vnumquemque beatum efficit, iuxta illud Augustini 1. Confessionum, cap. 4. *Infelix homo qui seipsum cognoscit, te autem nescit: beatus autem qui te seipsum cognoscit, etiam si illa nesciat: qui verò te & illa nouit, non propter illa beator est, sed propter te solum beatorum.* Creatura ergo visæ in diuina essentia non solum nõ magis beatum, sed ne beatum quidè quemquam efficiunt: tamen si à posteriori liceat colligere, eum qui plura videt in diuina essentia, esse magis beatum, quatenus id ex eo prouenit, quòd plus videat & penetret diuinam essentiam, vt in superioribus explicatum est.

Appetitus naturalis ad scientiam in beatis alij, vlla creaturarum cognitione esset.

Beati sola diuina essentia, non verò creatura in ea cognita, nec creatura cognita, magis beatum efficiunt sed arguunt.

Addit D. Thom. 3. contra gentes, cap. 60. singulos beatorum intueri in diuina essentia omnes species numerorum, figurarum, & proportionum, quas constat multiplicari posse in infinitum, ac proinde videre infinita. Hoc autem quantum probabilitatis habeat, patebit inferius.

Quod ad alias naturas specificas attinet, quas potest Deus facere, iuxta sententiam D. Thomæ hoc loco ad calcem corporis articuli dicendum est, beatos cognoscere plures aut pauciores pro quantitate luminis gloriæ. Quòd verò cognoscant aliquas probo ego hæc ratione. Quia verissimile est Deum posse creare plures alias species minus perfectas supremam, & magis perfectas infimam earum, quas creauit: ergo lumen gloriæ & penetratio diuinæ essentia, quæ satis est ad intueendum in diuina essentia species, quas Deus re ipsa creauit, erit etiam satis ad intueendum has alias, quas potest creare. Pater consequentia, quia visio beatifica est operatio naturalis, & non libera, per quam intuetur beatus totum quòd potest: neque est maior difficultas ex natura rei in his conspiciendis in diuina essentia, quam in conspiciendis aliis, quas creauit, quandoquidem neque excedunt perfectionem supremam, neque earum perfectionem excedit infimam earum specierum, quas creauit. Malè ergo Scotus in 3. dist. 1. q. 2. & quidam alij tribuunt D. Thomæ, quòd crediderit animam Christi, nihil eorum cognoscere, quæ Deus seipsum scientia simplicis intelligentiæ, hoc est eorum, quæ esse possunt, & numquam erunt, sed solum seire ea, quæ Deus seipsum scientia visionis

Beati pro quantitate luminis gloriæ plures, aut pauciores species possibiles in Deo vident.

oppo

oppositū namq; clarē docet hoc loco, etiā de aliis beatis, & de anima Christi 3. part. q. 10. art. 2. & 3. ac alibi docet, eam cognoscere omnia, quæ sunt in potentia creaturæ, etiam quæ nunquam erunt.

Quod attinet ad singularia, cogitationes cordium, & complexiones contingentes, in quo cernitur præcipua difficultas, in primis licet D. Thomas hoc loco ad quartum dicat, cognitionem horum non pertinere ad perfectionem intellectus creati non intelligit quasi cognoscere hæc, nulla sit perfectio intellectus, cum oppositum doceat infra qu. 1. 4. artic. 11. Sed quod non sit tanta perfectio, ut oporteat omnes beatos hæc omnia cognoscere. Præterea, non intendit asserere, beatos nulla singularia, nullasque cogitationes cordium, nullasque complexiones contingentes conspicere in Deo, cum oppositum aperte asserat infra q. 89. art. 8. 3. contra gentes c. 59. 2. 2. q. 83. art. 4. ad 2. & 3. p. q. 10. art. 2. ac alibi.

Eam autem regulam quoad cognitionem horum omnium statuit D. Thomas 3. p. loco citato, in 4. d. 4. q. 3. art. 1. & 2. 2. q. 83. art. 4. ad 2. iuxta mentem Gregorij 12. Moralium, ut dicat, singulos beatorum, ex singularibus cogitationibus cordis, & complexionibus contingentibus, ea omnia cum minimū videre in verbo, quæ ad statum cuiusque pertinent, ut patrem omnia, quæ circa filios aguntur, institutorem alicuius religionis omnia, quæ in religione contingunt, atque ita de cæteris. Vnde quia ad Christum pertinent omnia vniuersum, tam quæ sunt, quàm quæ fuerunt, & erunt, eò quod omnia sint ei subiecta, quatenus homini, & ipse constitutus sit in dex vniuersorum, colligit eo loco, animam Christi videre in Verbo omnia tam singularia, quàm cogitationes cordium, & complexiones contingentes, quæ sunt, fuerunt, & erunt, hæc autem, ut videbimus quaest. 14. sunt infinita: quare censet animam Christi videre infinita in Verbo.

MEMBRUM IV.

Quinque dubia aduersus doctrinam traditam proponuntur.

Ca. circa doctrinam hanc totam D. Thomæ multa occurrunt dubia. Primum est, quia beati vi luminis gloriæ & visionis diuinæ essentia non intuentur cogitationes cordium, neque complexiones contingentes, maximè futuras, ut supra ex sententia Diui Thomæ ostensum est, imò neque fortè singularia quatenus actu existunt, ut cum Durando non improbabile supra iudicauimus: ergo cognitio horum omnium non est in verbo per visionem beatificam, sed in proprio genere per nouas reuelationes.

Secundum est. Quia ad aliquem minùs beatum poterunt plura pertinere, quàm ad alium magis beatum, vel quia ad eum plures preces funduntur (ad beatum enim Antonium plures, quàm ad aliquos Apostolorum funduntur) vel quia habuit curam magis vniuersalem in Ecclesia militante, ut ad Papam, Regem, aut institutorem religionis minùs beatum plura pertinent, quàm ad eremitam beatiorum: si ergo vnusquisque beatorum videt in Verbo quæ ad suum statum pertinent, & non quæ pertinent ad statum alterius, sequitur, beatos non pro quantitate luminis gloriæ videre plura aut pauciora in Verbo, contra id quod supra dictum est, & quod Diuus Thomas in illo eodem articulo præmiserat.

Præterea, in quacumque potest intellectus cum Molina in D. Thom.

aliquo lumine gloriæ, potest idem, aut æqualis intellectus cum maiori lumine gloriæ: ergo fieri nequit, ut aliquis minùs beatus videat aliqua pertinentia ad suum statum, & illa eadem lateant magis beatum: lumen quippe gloriæ, intellectus, & diuina essentia concurrens ut species intelligibilis, concurrunt naturaliter, & non liberè ad visionem, visioque ipsa est operatio naturalis, & non libera: quo fit, ut nihil sit, vnde intellectum perfusum maiori lumine latere possint ea, quæ non latent intellectum perfusum minori lumine, maximè cum lumina ipsa sine eiusdem rationis & speciei, neque sit aliquid, vnde minùs lumen inclinatur ad ostendendum aliqua obiecta, ad quæ similiter ostendenda non inclinatur maius lumen.

Tertium est, quia si intellectus animæ Christi, aut cuiusvis alterius beati, videret infinita in Verbo, sequeretur additionem vnus gradus luminis gloriæ, imò & millesimæ partis vnus gradus, luminis gloriæ, efficere, ut intellectus, qui antea non videbat infinita, facta additione illa videat infinita, quod videtur aperte falsum: mirabile namque esset, quod additio vnus gradus, aut millesimæ partis vnus gradus, eueheret, potentemque redderet intellectum ad videndum infinita, qui antea solùm finita intuebatur. Tunc enim non iuxta proportionem luminis ad lumen, esset proportio eorum quæ videntur in Verbo: quippè cum infinitorum ad finita nulla sit proportio: luminis verò aucti per incrementum vnus gradus, aut millesimæ partis vnus gradus sit aliqua proportio ad lumen, quod antea erat. Sequelam probō, quia, ut sectatores omnes Diui Thomæ cōcedunt, dari potest tam paruam lumen gloriæ, quod non sit satis ad videndum infinita in Verbo: tunc ita argumentor, aut aucto vno gradu, poterit intellectus videre infinita, aut non. Si potest, habebit institutum. Si non potest, fiat additio alterius gradus quousque deueniatur ad lumen animæ Christi, ad quod tandem est deueniendum, cum sit finitum: quia colligendi ratione planè erit tandem necessariò deueniendum ad gradum, cum quo potest videre infinita, cum tamen id cum præcedentibus gradibus non possit præstare: additio ergo vnus gradus supra præcedentes efficiet, ut videantur in verbo infinita, cum tamen antea solùm viderentur finita. Eodem modo potest confici argumentum de millesima parte vnus gradus, aut de quacumque alia minori parte, quod additione illius videantur infinita, cum tamen minori lumine solùm videri possent finita. Diuisio namque in mille partes gradu illo, cuius additione super gradus præcedentes videntur infinita, peto: vel addita vna millesima illarum partium supra gradus præcedentes, videntur iam infinita, vel non. Si videntur iam: ergo additio millesimæ partis vnus gradus in causa est, ut intellectus, qui antea solùm videbat finita, videat deinceps infinita, quod erat probandum. Si nondum videntur infinita, addatur millesima pars, & rursus alia, quousque tandem exhauriantur omnes: & ita tandem deuenietur ad aliquam, quæ id efficiat: vel certè gradus integer id non efficiebat. Eodem modo poterit probari de quacumque minori parte: quare proculdubio est admittendum, vel dari tantum lumen, cum quo intellectus possit videre infinita, ita ut cum quocumque minori id non possit, vel dari tantum, cum quo non possit, ita ut cum quocumque maiori possit.

His præterea argumentis vtuntur. Adamus apud Capre

Beati est cogitationes cordium & futuræ contingentis vniuersum videtur, quæ ad cuiusque statum pertinent. Animi Christi videtur in verbo omnia quæ sunt, quæ erunt, atque adeo infinita.

Primum dubium.

Dubij secundum de parte præcedentis.

Secundum dubium.

Dubium tertium.

Argumenta

Quibus multi contendunt, nec animam Christi posse cognoscere infinita.

Primum.

Confirmatio.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Dubium quartum.

Dubium quintum.

Capreolum in 3. d. 14. quæst. 2. in argumentis contra secundam conclusionem, & quidam alij, quos refert Scotus eadem distinctione & quæstione, atque idem Scotus eo loco, ad probandum neque intellectum animæ Christi, neque cuiusvis alterius beati posse cognoscere actum infinita.

Primum est, quia quod visio est plurimum, eò, cæteris paribus, est perfectior: ergo si detur aliqua, quæ sit simul infinitorum, illa erit infinite perfecta, quod tamen visioni creaturæ repugnat.

Confirmatur, quoniam illa visio æquipollebit infinitis visionibus eorundem infinitorum obiectorum: ergo erit infinite perfecta.

Secundum est, quia virtus infinita non potest in plura, quàm in infinita obiecta: si ergo virtus finita potest simul cognoscere actum infinita obiecta, virtus finita æquabitur infinita, quod est absurdum.

Tertium est, quia non plura potest simul cognoscere creatura, quàm Deus simul possit facere: Deus autem non potest simul facere infinita: ergo neque creatura potest cognoscere simul infinita.

Quartum, infinitas extensiva eorum, quæ cognoscuntur in diuina essentia, prærequirit infinitatem intensiuam in cognoscenda diuina essentia: sed nullus intellectus creatus potest cognoscere diuinam essentiam infinite intensiue: ergo neque potest conspiciere in ea infinita obiecta.

Quintum, quod potentia finita ad plura obiecta simul attendit, eò attentio est remissior ad vnum quodque: ergo fieri nequit, vt virtus finita simul attendat ad infinita, ac proinde vt simul intueatur infinita: esset enim attentio in infinitum remissa, quæ omnino esse nequit.

Sextum denique est huiusmodi. Si esset visio infinitorum hominum simul, tunc si quis eos vnico actu odij prosequeretur, eliceret actum, qui haberet rationem infiniti demeriti, quod tamen est absurdum.

Quartum dubium est, quia si non sola anima Christi, sed etiam alij beati viderent in Verbo singularia aliqua aliquarum specierum, sequeretur eos videre infinita, quod non videtur admittendum: cum id peculiariter anima Christi tribuatur. Sequelam probo, quia non videtur necessarium maius lumen gloriæ, & maior penetratio diuinæ essentia ad intuentium in ea vnum indiuiduum vnus speciei, quàm ad intuentium quodcumque aliud eiusdem speciei, maxime si dicamus omnia esse æqualis perfectionis, & esto dicamus, indiuidua eiusdem speciei, esse inæqualis perfectionis, cum modicus esset excessus perfectionis inter indiuidua eiusdem speciei, nullumque eorum attingeret perfectionem indiuidui speciei perfectioris, vti que qui cum aliquo lumine gloriæ valuerit intueri duo indiuidua, alterum speciei magis perfectæ, & alterum speciei minus perfectæ, non est cur cum eodem lumine gloriæ non valeat intueri singula illius speciei mediæ: cum ergo sint infinita indiuidua, quæ multiplicari possunt sub eadem specie, & visio beatifica sit operatio naturalis, & non libera, neque lumen gloriæ, aut quodcumque aliud concurrentium ad visionem beatificam, inclinet magis ad vnum indiuiduum vnus speciei, quàm ad reliqua eiusdem speciei, fit, vt qui cum aliquo lumine gloriæ valuerit intueri vnum in diuina essentia, valeat etiam intueri reliqua, ac proinde infinita.

Quintum denique est, quod intellectus animæ Christi non intuetur in Verbo quando futura sit dies iudicij, iuxta illud Matth. 24. *De die illa nemo scit, neque Angeli caelorum, nisi solus pater.* & Marc. 13.

A additur, neque filius. Item ad animam Christi non spectat singulas arenulas existentes in litore maris sigillatim cognoscere, neque cogitationes, aut res futuras post diem iudicij, eò quod solum iudicaturus sit, quæ vsque ad illum diem euenient in huius vitæ decursu: ergo non rectè D. Thomas ex eo, quod vnusquisque beatorum videbit in Verbo omnia, quæ ad statum ipsius spectant, colligit animam Christi videre omnia omnino, quæ sunt, fuerunt, & erunt.

MEMBRUM V.

Ad primum dubium responso.

Licet quædam ex his dubiis referuari possent in tertiam partem, placuit tamen omnia hoc loco pertractare: tum propter eorum connexionem, & vt res, de qua disputamus, integra traderetur: tum etiam quoniam ex iactis hætenus fundamentis facilis via patet ad omnia dissoluenda.

Ad primum ergo dicendum est, beatos, non vi solius hominis gloriæ neque quatenus præcisè intuentur diuinam essentiam, videre cogitationes cordium, & complexiones contingentes, sed Deo simul illis ostendente determinationem liberam suæ voluntatis de eisdem rebus. Quemadmodum enim Deus post determinationem liberam suæ voluntatis, cognoscit in ea cogitationes cordium, & vniuersim complexiones omnes contingentes futuras, ita cum ostendit beatis determinationem liberam suæ voluntatis circa hæc vel illa futura, in ea intuentur ea ipsa esse futura. Nisi mauis dicere, huiusmodi ostensionem potius fieri in scientia libera, qua Deus post determinationem suæ voluntatis scit hæc, aut illa esse futura, quàm in determinatione ipsa diuinæ voluntatis. Atque hoc mihi multo magis placet, eò quod ad cognoscendum in determinatione libera voluntatis diuinæ ea futura contingentia, quæ ex determinatione liberi arbitrij creati in hanc vel in illam partem pendent, prærequiratur penetratio, in quam partem liberum arbitrium pro sua libertate sit flexendum, quæ penetratio soli Deo ex eminentia suæ scientiæ conuenit, vt latius hæc explicanda sunt q. 14. art. 13. Deus ergo cum ostendit beatis in sua scientia, se scire hoc vel illud esse futurum, eo ipso intuentur in illa hoc vel illud infallibiliter esse euenturum. Atque hoc idem beati Augustini doctrina consentaneum est, qui, vt disputatione secunda visum est, affirmat, beatos in arte atque scientia diuina cognoscere creaturas cognitione matutina, ac proinde in verbo. Et, vt ibidem dictum est, forte hinc profectum est, vt cognitio creaturarum in Deo, appellaretur cognitio in verbo. Licet iam hodie quæcumque cognitio creaturarum in Deo, esto non sit in scientia, sed in essentia, quatenus essentia est, appelleretur cognitio in verbo.

Petes, quoniam pacto fiat huiusmodi ostensio determinationis voluntatis diuinæ, aut scientiæ diuinæ circa cogitationes cordium, aut complexiones contingentes: Respondeo fieri Deo influente simul ad visionem beatificam peculiari concursu, ita vt simul sit visio determinationis voluntatis diuinæ, aut scientiæ diuinæ, vt est scientia talis, vel talis cogitationis, aut complexions contingentis. Itaque lumen gloriæ, & essentia diuina concurrentes ad modum speciei intelligibilis, efficiunt quidem visionem diuinæ essentia, & aliorum attributorum: non verò visionem determinationis voluntatis diuinæ, aut

Beati vnde cognoscant cogitationes cordium, & futura contingentia.

Dubium.

Responso. Futura contingentia & cogitationes cordium quæ ratione visionis beatificæ ostenduntur.

aut scientia diuina, vt est huius, aut illius rei particularis: quin potius haec, ac proinde complexiones contingentes, quae pendent ex determinatione voluntatis diuinae naturaliter sunt occulta beatis, nisi Deus peculiari modo influat in visionem, vt simul sit visio eorum. Deo itaque liberè influente peculiari influxu ad visionem beatificam, vt simul sit visio scientia, aut determinationis voluntatis diuinae circa has aut illas cogitationes, aut complexiones contingentes, intuentur beati in Deo has aut illas cogitationes, aut complexiones contingentes. Atque haec est alia ratio, quam supra diximus nos reddiuros, quare Deus dicatur speculum voluntarium. Ex cogitationibus namque & complexionibus contingentibus beati vident in Deo plures aut pauciores, atque has potius quam illas non pro quantitate luminis gloriae, sed prius Deus liberè vult concurrere ad visionem beatificam, vt simul sit visio scientia, aut determinationis suae voluntatis circa plura aut pauciora, aut circa haec, aut illa. Ad dubium ergo in forma neganda est consequentia: quia esse potest per visionem beatificam, Deo peculiari concursu ac modo influente, vt simul sit visio scientia, aut determinationis voluntatis diuinae circa has aut illas cogitationes cordis, aut complexiones contingentes, vt explicatum est.

MEMBRVM VI.

Ad secundum dubium responsio.

Propter primam partem secundi dubij Caietanus tertia parte, quaestio decima, articulo secundo censet, propositionem illam Diui Thomae, quibus beatus videt in Verbo omnia ad se spectantia, posse intelligi duobus modis. Vno formaliter, quasi ipsamet visio Verbi sit visio eorum, quae ad ipsum spectant: atque hoc modo, inquit, intelligendam esse, non de omnibus vniversim ad eum spectantibus in quocumque tempore, verum tunc quando primò fit beatus. Spectantia namque ad eum reliquo tempore, ait, videri ab eodem, non in Verbo, sed in proprio genere per reuelationes factas de nouo, vt constat de Angelis beatis, qui ignorabant ea, quae circa dispositionem populorum sibi commissorum ad eos spectabant, vt testatur pugna illa inter eos per viginti supra vnum dies, de qua sermo est Danielis 10. cap. Fieri autem nequit (addit Caietanus) vt plura spectent ad minus beatum pro eo puncto temporis, quo primò fit beatus, quam sint illa, quae in Verbo videt magis beatus ratione maioris luminis gloriae. Alio modo, inquit, potest intelligi propositio Diui Thomae, non formaliter, sed causaliter, quatenus eo ipso, quod quis intuetur Verbum, est illi quasi debicum, vt videat omnia ad se spectantia, non tamen in Verbo, sed in proprio genere. Ex hoc autem (ait Caietanus) non sequitur a minus beato, quam a magis beato, plura in Verbo videri.

Haec tamen expositio Caietani aperte pugnat cum doctrina Diui Thomae, tam eo loco, quam aliis citatis: qui vniversim affirmat, singulos beatos visione ipsa beatifica statim à principio suae beatitudinis cum minimùm intueri in Verbo ea omnia quae ad suum statum pertinent, non solum praesentia, sed etiam praeterita & futura. Atque inde colligit, animam sacratissimam Christi Domini à principio suae beatitudinis intueri simul omnia, quae sunt, fuerunt & erunt: quippe ad statum illius animae haec omnia spectent. Licet autem (si Christum Dominum excipias, quem non dubito à principio suae beatitudinis

Molina in D. Thom.

visidisse omnia quae ad suum statum attinent, quod in explicatione 3. & 5. dubij erit manifestum, simulque beatissimam eius Matrem excipias, quae merito maximis praerogatiuis ac privilegiis gaudet) opinio D. Thomae, quo ad ceteros beatos attinet, non tam certa sit, quam pia, est tamen probabilis. Eam ergo defendendo, quousque disputatione sequenti aperiam quid de hac re sentiam, illud in eius defensionem admonuerim: ad statum Angelorum beatorum non videri pertinere, quae anima sit cuique demandanda in tutelam: eò quòd ad eos parum referat, vtrum haec aut illa demandetur, neque id tam cedat in honorem, aut emolumentum ipsorum, quam in bonum animarum: quare non est necesse, vt à principio suae beatitudinis videant quae anima sit cuique committenda, sed satis est, si per reuelationem in proprio genere hac cura demandetur quando homines nascuntur. Vt autem non est necesse Angelos videre in Verbo, quae anima quique sit demandanda, ita neque est necesse eos videre in Verbo, quae circa singulas sibi commendanda futura sunt, tam quoad tentationes, ac preces, quas non ad ipsos custodes Angelos, sed ad Deum decursu temporis fundant, quam quoad decursum huius vitae, & praedestinationem, aut reprobationem eorum. Circa haec ergo, & alia, quae pertinent ad regimen & decursum Ecclesiae militantis, illuminantur Angeli per reuelationes in proprio genere, iuxta dictum Dionysij 7. cap. Coelestis hierarchiae. Atque ita cellat obiectio Caietani de pugna inter Angelos beatos interim dum ignorabant voluntatem Dei circa egressum filiorum Israël de captiuitate Babylonica. Et planè si Angeli beati à principio suae beatitudinis nouerint, quae anima cuique in tutelam essent demandanda, & omnia, quae illis essent euentura eo tempore, quo essent futura, saltem illi Angeli, quibus demandandi sunt in custodiam homines, qui in igne conflagrationis finient vitam, iam cognouerunt à principio suae beatitudinis, quando futura sit dies iudicij, cuius contrarium docet Christus testimonio supra citato. Angelus etiam custos Adami praeuouisset casum illius, & tam ille, quam alij praeuouissent mysterium incarnationis, & media omnia gratia, quibus homines ipsorum tutelae committendi peruenturi essent in vitam aeternam, quae non videntur concedenda.

Ad primam ergo partem secundi dubij dicendum est, in primis argumentum solum procedere circa cogitationes cordium, & complexiones contingentes, quas beati non vident vi intuitus diuinae essentiae, sed ratione manifestationis scientiae, aut determinationis voluntatis diuinae, vt dictum est: haec autem non efficit, aut supponit hominè magis beatum: eò quòd non proueniat ex maiori penetratione essentiae diuinae cum esse possit maior vbi minor est penetratio essentiae, Deo liberè ostendente suam scientiam, aut determinationem suae voluntatis peculiari influxu. Quando autem diximus, beatos pro quantitate luminis gloriae videre plura, aut pauciora in Verbo, intelligimus, non quoad cogitationes cordis, & complexiones contingentes, sed quoad naturas rerum, & complexiones necessarias, quae videntur vi intuitus diuinae essentiae eò plures, quò plus penetratur diuina essentia.

Dicendum est deinde Diuum Thomam solum asserere, vnumquemque beatorum ex complexionibus contingentibus, & cogitationibus cordis cum minimùm videre, quae spectant ad suum statum, neque opus esset, vt magis beatus illas easdem videret, si ad suum statum non spectant: eò quòd non

D. Thom. sententia quo pacto defendi possit.

Angeli quo ad custodiam hominum, decursu quoque Ecclesiae, in proprio genere illuminantur.

Ad primam partem secundi dubij. Videro plura contingentia in Deo cur maiore beatitudine non arguant. Si loquar plura naturas rerum, pluraque complexiones eas in Deo, supponit esse magis beatos, quòd maiores sunt, eò vniversim plura videri in Deo, quae ratione verum.

Ratio practica cur Deum speculatio voluntarium dicatur.

Caietani sententia.

Insignatur.

cognoscantur vi intuitus diuinæ essentia, sed Deo liberè insuper illa manifestare per peculiarem concursum, atque influxum in eandem visionem: id verò non impedit quominus semper magis beatus plura videat, quam minùs beatus, vel quia maior est excessus naturarum & complexionum necessariorum, quas videt ratione maioris luminis, quam sit excessus complexionum contingentium, quas minùs beatus intuetur, eò quòd plures ad statum minùs beati pertineant: vel certè quia ex aliorum statibus, atque decursu Ecclesiæ, multò plures complexiones contingentes ostendit Deus magis beato, quam sint illæ, quæ ad statum minùs beati spectant.

Ad secundam partem secundi dubij. Beatos maiores de natura in specie & individuo & complexionibus necessariis nihil latet in Deo quod intuetur minores beati.

Ad secundam partem eiusdem dubij dicendum est, argumentum vim habere in naturis, siue in genere, siue in specie, aut individuo sumptis, & in complexionibus necessariis earum. Atque ita propter illud argumentum credo, semper magis beatum videre in Verbo quæcumque horum minùs beatus in Verbo contempletur: non verò existimo argumentum habere vim in cogitationibus cordis & complexionibus contingentibus, quas non intuetur beati in Verbo præcisè ratione luminis gloriæ, & intuitus diuinæ essentia, sed ratione libera ostensionis, qua Deus peculiari influxu illis ostendit suam scientiam, aut determinationem suæ voluntatis circa illas: poterit namque Deus ostendere aliquas ex illis habenti minùs lumen gloriæ, minùsque diuinam essentiam penetranti, quas tamen habenti maius lumen gloriæ, magisque diuinam essentiam penetranti non ostendit, vt explicatum est.

M E M B R U M V I.

Responsio ad tertium dubium, & an anima Christi videat infinita in Deo.

Beatos, etiam anima Christi, cognoscere non posse simul infinita, qui arbitrentur.

Circa tertium dubium multi Doctores, propter argumenta quæ retulimus, censent, nullum beatorum etiam animam Christi, cognoscere infinita actu in Verbo: habitualiter tamen cognoscere infinita per habitum infinita illis in Verbo representantem, quo proinde licet simul cognoscere non possint infinita, eò quòd attentio intellectus sit finita, successiue tamen intueri possunt in Verbo infinita, si successiue attendunt modò ad hæc, modò ad illa obiecta ex infinitis, quæ per talem habitum representantur. Huius sententiæ citatur Henricus quodlibeto 5. q. 14. at tamen in ea quaest. non loquitur de cognitione in Verbo, sed de cognitione naturali Angelorum, censetque Angelos, neque per species desumptas à rebus, neque per species infusas, sed per habitum quandam vnù numero inditum à principio suæ creationis cognoscere res creatas, postèque, si velint, successiue cognoscere infinita, pro arbitratu ad alia atque alia obiecta attendentium: neque eo in loco, neque quodlibeto 17. quaest. 5. ubi ab aliis citatur illud aliud affirmat.

In affirmat vult utque beati successiue videat in Deo singula omnia, quæ Deo videt.

Hanc nihilominus sententiam amplectuntur D. Bonaventura in 3. d. 14. artic. 2. q. 3. iunctis duabus quaestionibus præcedentibus, Marfilus in 3. qu. 10. art. 2. part. 3. illius articuli, & Guilielmus Varro, què Gabriel in 3. dist. 14. q. 1. citat. At tamen, si attentè legantur, non alium habitum constituunt, quam visionem ipsam beatificam, qua ex se, vt dicunt, primò representat Verbum, etiamve ipsam diuinam, & secundò omnia quæ in ea sunt eminenter: & idèò visionem cuiusque beati sufficientem

esse aiunt, vt per eam intueri possit beatus in Verbo quodcumque eorum, quæ eminenter sunt in Deo, si ad illud voluerit aduertere, illudque voluerit intueri: at non posse ea visione intueri simul omnia, quæ in Deo sunt eminenter, eò quòd illa sint infinita, virtùsque finita intellectus cogitare non possit actu infinita simul ad eaque simul attendere. Atque hac ratione volunt in anima Christi habitualiter esse scientiam, non solum infinitorum, sed etiam eorum omnium, quæ Deus, quatenus Deus scit: actu verò solum esse scientiam finitorum. Quare sententia horum Doctorum non est alia à Scoti, quam proximè subiiciemus, neque Scotus diuersam eam esse censet, sed eandem magis explicitam, vt cuique Scotum intuenti erit manifestum. Et planè commentitium esset constituere in beatis habitum, præter lumen gloriæ, & visionem Verbi, quo beati habitualiter intuerentur res in Verbo, & quo, quando vellent, prodire possent in actualem cognitionem earum in Verbo: quandoquidem ea ipsa visione, qua beati intuentur Verbum, cognoscunt res in Verbo tamquam obiectum secundarium in obiecto primario priùs cognito.

Scoti sententia.

Scotus ergo in 3. distinct. 14. quaestio. 2. propter quantum illud argumentum de attentione, quæ, quòd potentia finita ad plura simul aduertit, eò remissior est ad singula, censet, in primis animam Christi non videre actu infinita in Verbo: at tamen ad hunc sensum credit habitualiter videre non solum infinita, quæ sunt, fuerunt, & erunt, sed etiam omnia, quæ diuina potentia esse possunt, & quæ ipse Deus diuina sua scientia comprehendit, quòd per eandem visionem, qua anima illa videt Verbum, relucet sibi omnia in Verbo, ita vt singula, si ad illa aduertat, possit per eandem visionem intueri. Quia tamen, vt inquit, habet mentis attentionem finitam, qua simul ac semel ad infinita non potest aduertere, idèò quocumque intuitu solum finita videre potest: successiue verò potest per eandem visionem percipere infinita, imò & omnia, quæ Deus ipse diuina sua scientia cognouit, si successiue, ad liberum suæ voluntatis imperium, ad hæc aut illa aduertit.

Conueniunt ergo Scotus, Bonaventura, Marfilus, & Varro cum Durando, quæcumque visionem diuinæ essentia representare intellectui cuiuscumque beati omnia quæ diuina potentia esse possunt, quæque Deus sua scientia comprehendit. Dissentiunt verò ab eo, eò quòd Durandus credit per quæcumque visionem omnia illa simul videri: Scotus autem & cæteri Doctores, propter finitam vim attentionemque intellectus, credunt finitam solum videri simul posse, plura tamen aut pauciora pro ratione maioris aut minoris attentionis: successiue verò posse videri omnia, hoc est, nullum esse, quòd à beato videri non possit.

Scotus, D. Bona. & alij in quo consentiant cum Durando, & in quo ab eo dissentiant.

Quia ergo per visionem, iuxta Scoti sententiam, intellectus beatus constituitur in actu primo, & in potentia propinqua ad videndum infinita ad quæ indifferenter potest aduertere, ait Scotus, per visionem (licet sit quidam actus) posse beatum dici habitualiter cognoscere infinita: latius namque sumpto vocabulo habitus, id per quod intellectus constituitur in actu primo, habitus dici potest.

Beati, ex Scoti & Bonau. sententia, quæ ratione beatifica videri habitualiter infinita.

Quòd si contra Scotum obiciatur, inde sequi, non esse discrimen hæc in parte inter animam Christi, & animas cæterorum beatorum: quippe cum non solum anima Christi, sed etiam cæteri beati eodem modo possint infinita cognoscere. Respondet, hoc esse discrimen, quòd anima Christi ordi-

Obiectis aduersus Scotum.

Respondet.

natè

natè potest velle videre, ad hunc sensum omnia, quòd potest velle videre ex visibilibus illis quæcumque indifferenter animæ verò cæterorum beatorum non nisi hæc aut illa, prout beatitudo cuiusque postulauerit.

*Insignitur
Sicut & alio
non opinio.*

Opinio hæc, quatenus affirmat, beatos quacumque visione beatifica videre posse in Verbo quemcumque effectum Deus potest facere, supra impugnata est. Ad id enim necessaria esset infinita penetratio diuinæ essentia, quæ cum finito lumen gloriæ esse nequit.

*Anima Christi
si pro sua di-
gnitate videt
omnia in Ver-
bo inspicit.*

Quatenus verò affirmat, neque ab intellectu animæ Christi videri actu infinita, sed habitualiter modo explicato, multo probabilior existimo opinionem D. Thomæ, quæ oppositum asserit. Primò, quoniam consonat magis dignitati Christi Domini. Vnde glossa super illud Apocal. 5. *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere diuinitatem & sapientiam*, ait, id est, *omnium cognitionem*. Quia enim constitutus est vniuersorum Dominus, decet, vt eius actualis cognitio cum minimùm tantùm late pateat, quantum ipsius dominatio ac potestas sese extendit; idque vni ipsa hypostatica, ratione cuius Christus, quatenus homo, constitutus est Dominus vniuersorum, postulabat, innique videtur verbis illis Ioan. 1. *Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vniuersi à Patre, plenum gratia & veritatis*, id est, cognitionis rerum omnium, quam eum habere decebat, qui simul erat vniuersus à Patre, & Dominus omnium. Quare longè maior ratio est quòd Christus Dominus actu in Verbo intueatur omnia, quoniam non solum iudex, sed & Dominus constitutus est, ac proinde vt intueatur infinita, quæ quatenus Deus cognoscit scientia visionis, quàm quòd quicui aliorum beatorum in Verbo intueatur omnia, quæ ad ipsum quoquo modo spectant.

*Viso beatifi-
ca volubilitas
non est, sed
autem in
omnino in-
comparabilis.*

Secundò, quoniam ex Augustino 15. de Trinit. cap. 16. *in Verbo non erunt volubiles cogitationes nostræ, sed omnia simul inuuebimus*: iuxta Scoti autem sententiam, modò hæc, & modò illa successiue in Verbo intuebimur. Licet autem Augustinus ibi addat verbum, *fortasse*, quod dubitationem innuit: 12. tamen Confessionum c. 13. asseueranter omnino ab Angelis in Verbo omnia simul videri affirmat.

Tertiò, quoniam Scotus omnes beatos asserit videre posse tot res, quot videre potest anima Christi: quod quidem est satis durum. Neque satisficit id, quod subiungit, nempe quòd licet possint, non tamen ordinatè possunt velle videre illa omnia. Si namque possunt non video quæ inordinatio cernatur, si ea videre velint.

Quartò, quoniam visio beatifica est operatio naturalis, & non libera: Scotus autem eam liberam omnino ad videndum in Verbo modò has res, modò illas, pro cuiusque beati arbitrio, constituit.

Quintò, quoniam visio beatifica est suapte natura stabilis, & expers omnis corruptionis: fingi autem nequit esse eamdem prorsus visionem, permanerèque omnino inuariatam, atque incorruptam, si per eam modò has, modò illas res beati contemplantur. Quamuis enim respondero possit Scotus, verbum productum per visionem diuinæ essentia esse similitudinem obiecti primarij, & non secundarij, hoc est, essentia, & non creaturarum, in essentiaque penetrata secundum certum ac determinatum gradum videri posse per idem verbum indifferenter plures creaturas, quæ in ea ita cognita virtute continentur, videri verò modò has, modò illas pro vt intellectus ad has aut illas aduertit, attamen cum

Molina in D. Thomæ.

attentio intellectus non sit aliquid distinctum à visione qua producitur, verbum, fingi nequit distincta attentio ad aliquas peculiare creaturas, quin variatio fiat in visione atque actione qua producitur verbum; atque adeò in verbo & termino ipso per eam actionem producto.

Sextò, cum nihil possit esse volitum, nisi priùs cognoscatur, non poterit voluntas beati mouere intellectum, vt potius ad hæc, quàm ad illa aduertat, eorum quæ nondum actu cognouit in Verbo: imò esto iam antea illa cognouerit, si ab illis considerandis diuertat, cum necessariò, vt voluntas imperet intellectui vt potius in vnum obiectum particulare, quàm in aliud suam aciem defigat, præquiratur actualis cognitio, aut actualis recordatio illius, numquam voluntas poterit imperare intellectui, vt potius ad hoc singulare obiectum, quàm ad aliud aduertat in Verbo, si ad illud actu non aduertebat: falsò ergo dicunt autores huius sententia ad imperium voluntatis beatum aduertere potius ad hoc obiectum in particulari: quàm ad aliud eorum, quæ relucet in Verbo, illudque potius cognoscere actu, quàm aliud.

Ad argumentum ergo in tertio dubio primo loco propositum admittenda est sequela, quæ satis aperte ibi comprobatur. Ratio autem quare admittenda sit, hæc est. Quoniam ad essentiam cognitam & penetratam secundum certum gradum, quod fit per certum lumen gloriæ, habere poterunt infinita (maximè indiuidua) habitudinem cognoscibilium in ea, atque ex ea, eò quòd non maior, neque alia virtus requiratur ad productionem cæterorum: eaque de causa per lumen, per quod cognoscitur vt potius producere vnum, atque vt eminenter in se illud idem continens, cognoscatur etiam potens

producere cætera, illaque in se eminenter continere: & lumen, quod non est satis, vt cognoscatur potens producere cætera, eaque in se eminenter continere. Ad probationem verò falsitatis consequentis concedendum est, non iuxta proportionem luminis ad lumen esse proportionem rerum cognitarum ad res cognitatas in Verbo. Quamuis enim, qui plura videt in Verbo, indigeat ad id maioris lumine, quàm indigeat is, qui pauciora intuetur: eò quòd intuerus plurius in Verbo proueniat ex eo, quòd penetretur magis diuina essentia, ad quod maius lumen est necessarium: non tamen quacumque additio luminis efficit, vt plura videantur, sed aliquando solum facit, vt ea quæ antea videbantur, videantur meliùs, quàm antea viderentur. Cuius rei hæc est ratio.

Quoniam licet additio luminis semper efficiat, vt meliùs ac magis penetretur diuina essentia, atque adeò vt meliùs videantur in ea, quæ seclusa ea additione in ea viderentur, non tamen semper efficit, vt essentia penetretur, vt continens eminenter alia: eò quòd ad id non fit satis quæuis maior penetratio essentia, sed certa quadam latitudo penetrationis tanta, quanta opus est, vt cognoscatur quatenus eminenter continens alia, & vt illa in particulari valens producere ad quod non satis est quacumque additio luminis, sed requiritur certa ad id accommodata. Atque ex eadem causa & radice prouenit in primis, vt additio partii luminis gloriæ interdum efficiat, vt videantur de nouo multò plura in Verbo, quàm essent illa, quæ antea videbantur magna copia luminis, cui fit additio talis exigui luminis: eò quòd paruum illud lumen compleat copiam & latitudinem luminis, quæ sa-

*Ad argumē-
tum in tertio
dubio primo
loco propositum.
Luminis glo-
ria datur
certa copia
eā qua beati
videre possunt
infinita, &
cum quacum-
que minori
non possunt.*

*Non quodcū-
que incrementum
luminis
facit vt plu-
ra in verbo
videantur.*

is sit ut attingatur ac penetratur essentia ut virtute continens longè maiorem illam multitudinem rerum. Ex eadem quoque causa & radice deinde provenit, ut additione exigui luminis videantur infinita, cum tamen per magnum alioqui lumen, cui fit talis parva additio, solum viderentur finita. Talis namque parva additio complere potest latitudinem luminis, quæ necessaria est, ut essentia penetratur, ut virtute continens infinita quædam, quæ ad ipsam ita cognitam, hoc est, quoad id quod de ea penetratur, habeant habitudinem producibilem ab eadem, idque in essentia, atque ex essentia ita cognita conspiciatur. Inter ea ergo, quæ cognoscuntur in Verbo, & lumen gloriæ, per quod cognoscuntur, non requiritur proportio mathematica, ut quantum est lumen tot sint cognita, aut iuxta proportionem luminis ad lumen sit proportio rerum cognitarum ad res cognitatas, sed requiritur proportio, hoc est, accommodatio vnius ad alterum in eo sensu, quem artic. 1. huius quæstionis, atque aliis sequentibus explicavimus.

Anima Christi
si quo pacto
videat infinita.

Anima ergo Christi maxima quadam copia luminis gloriæ, tametsi certa & finita, qua tamquam anima unigeniti à Patre est perfusa, penetrat essentiam divinam ut causa est, atque ut eminenter continet, non solum omnia, tam in diuiduo, quam in specie & genere, quæ Deus statuit facere atque re ipsa tandem erunt, sed etiam multa alia quæ nunquam erunt; & idcirco ea omnia atque ad eam infinita, intuerur in essentia divina quo ad earum naturas & proprietates vi intuitus divinæ essentia. In scientia verò divina, aut in determinatione divinæ voluntatis, quæ peculiari à Deo influxu ei manifestatur quoad prædicta omnia, intuerur cogitationes omnes cordium atque futura omnia contingentia, quæ fuerunt, & in æternum erunt, atque ita, præter cognitionem multarum rerum, quas Deus scit scientia simplicis intelligentiæ, habet plenissimam scientiam eorum omnium quæ Deus scit scientia visionis: quæ planè, ut quæst. 14. ostendimus, sunt infinita. Si enim Bernardus sermone de triplici genere bonorum, de visione beatifica cuiusque beatorum ait, *O sapientia qua tunc omnia, qua in celo, & qua in terra sunt, perfectissime cognoscimus in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem habentes.* Et addit, *Civitas illa (iuxta Ioannem) purissimo vitro similis erit, ut sicut per vitrum dilucidissime cernimus, sic aliorum conscientias clarissime videbimus,* quanto magis animæ Christi cognitio omnium quæ in æternum futura sunt, etiam quoad cogitationes cordium, & futura contingentia, concedenda erit in divina essentia per visionem beatificam? Si item in extremo iudicio, iuxta Danielem 7. cap. libri aperiendi sunt, hoc est, omnium hominum conscientia singulis diuinitus manifestatæ sunt notitia quadam infusa, qua unusquisque tam multa ex cogitationibus cordium, & aliorum factis clarè conspiciet, quanto rationi consonantius est, Christum per scientiam beatam intueri in Verbo cogitationes omnes cordium, & futura omnia contingentia, quæ in æternum futura sunt: cum id ut longè facilius sese offerat in divina essentia, atque in scientia divina tamquam in unico obiecto primario, in quo omnia illa elucet, quam cognosci in proprio genere notitia supernaturali tam multa, quæ in die iudicii circa conscientias aliorum singulis in seipsis, & non in aliquo vno obiecto primario, manifestanda sunt? Propter hanc tantam lucem cognitionis omnium cogitationum & omnium futurorum contingentium in Verbo, & in scientia divina (ve-

rifimile namque est nihil eorum Christum latuisse in Verbo, quæ per scientiam infusam agnoscebat in proprio genere) cum discipuli Ioannis 1. ei dixissent, *Nunc querebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illic?* Respondit Christus, *Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt: si autem ambulaverit in nocte, offendit quia lux in eo non est, quasi diceret.* Cum ego, quæ homo, in abundantiori luce ambulem, cogitationesque omnes cordium, & futura omnia plenè conspiciam, facis scio, an periculum aliquod sit in hac mea refectione in Iudæam. Propter eandem lucem Ioannis 2. dicitur, *Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine.*

Ad primum eorum, quæ secundo loco proposita sunt, concesso antecedente, neganda est consequentia: eò quod non iuxta proportionem rerum visarum ad res visas sit proportio, quoad perfectionem notitiæ ad notitiam, qua videtur, maxime quando res visas pertinent ad obiectum secundarium, videturque in aliquo vno, in quo eminenter continentur: tunc enim notitia finita obiecti primarij esse poterit visio infinitorum, quorum quodlibet in illo ita cognito virtute continetur. Scotus etiam ipse ait, visionem beatificam cuiusque beati esse notitiam habitualem infinitorum, idemque argumentum poterat simili modo confici de notitia habituali infinitorum.

Ad confirmationem, concesso similiter antecedente, neganda est consequentia. Vnum enim finitum superioris ordinis æquipollere poterit infinitis inferioris ordinis, imò excedere perfectionem eorum. Idem verò argumentum simili modo poterat confici de notitia habituali infinitorum.

Ad secundum dicendum est, quamvis virtus infinita non possit in plura, quam in infinita, posse tamen in aliqua infinita, in qua non potest virtus finita, nempe in omnia uniuersum quæ diuina potentia fieri possunt. Posse præterea alio modo in illa eadem, penetrando videlicet infinite obiectum primarium, quod virtus finita præstare non potest: quare neganda est consequentia, in qua colligitur, virtutem finitam æquari infinitam.

Ad tertium neganda est maior: in productione namque infinitorum simul, cernitur implicatio contradictionis, quia daretur infinitum actu: in cognitione verò infinitorum, quæ cognoscuntur simul in aliquo vno in quo virtute continentur, nulla cernitur contradictionis implicatio. Cuius rei hæc coadiuuans ratio solet afferri. Quod productio infinitorum contrario modo se habeat ac eorum cognitio: productio quippe diuidit & seungit, quæ vnité continebantur in causa: cognitio verò infinitorum in aliquo vno primario obiecto vnité in se ipsa ea, quæ secundum se habent naturas diuersas.

Ad quartum neganda est maior: ad essentiam enim diuinam finitè cognitam poterunt habere habitudinem cognoscibilem in ea infinita obiecta, ut supra explicatum est.

Ad quintum neganda est maior, quando illa cognoscuntur in aliquo vno simplicissimo, in quo vnité continentur, & quando ratio intelligendi, nempe id quod concurret ad modum speciei intelligibilis, ut in re proposita se habet essentia diuina, est etiam res simplicissima. Sicut enim attentio ad creaturas, quæ videtur in essentia diuina, attentionem ad ipsam essentiam nulla ex par-

Ad primū
rum quæ in
tertio dubio
secundo loco
proposita sūt.

Ad confirmā
tionem.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Attentio ad
vna creatu-
ram, in esse

ita non mi-
nus quæsti-
o ad aliud.

te imminuit (alioquin beati ex visione creatura-
rum in Verbo incommodum reportarent: quippe
remissius ipsam essentiam viderent,) ita attentio
ad vnam creaturam in essentia non minuit atten-
tionem ad reliquas: eò quòd attendendo ad essen-
tiam, per eandem attentionem attendunt secun-
dario ad singulas creaturas, quæ in ea ita cognita
reducuntur.

Ad sextum.

Ad sextum, licet fieri nequeat, vt videntes diui-
nam essentiam mereantur, & multò minùs demer-
eantur: de iis enim solum est sermo in re propo-
sita, neganda est sequela: quoniam non iuxta pro-
portionem multitudinis ad multitudinem homi-
num, quas odio prosequimur, resultat proportio
demeriti odij ad demeritum: duplam namque ex-
cessus hominum non efficit duplam malitiam, sed
semper decrefcit proportio, ac proinde non est ne-
cessè, vt malitia in actu sit infinita. Simile argumen-
tum fieri posset, si odium esset infinitorum, quos
Deus sua omnipotentia successiue potest facere, &
aliquis omnes simul haberet odio, quos Deus suc-
cessiue potest facere, aut si quis haberet odium infi-
nitorum, cum hoc addito, si esse possent. Quare
vt aduersarij responderent ad argumentum ita con-
fectum, eodem modo respondendum esset argu-
mento, quod contra nos conficiunt. Simile etiam
argumentum posset fieri de odio Dei, quod ex ob-
iecto præponderat odio infinitorum hominum, si-
milèque calculationem dissoluimus: 1. 2. dum sermo
esset, vtrum aliquid esset peccatum veniale ex
natura rei, & 3. part. quaest. 1. art. 2. dum sermo esset
de quantitate malitiæ peccati lethalis, & idcirco
modò non opus est, vt amplius in argumenti solu-
tione immoremur.

MEMBRUM VIII.

Quartum & quintum dubium dissoluntur.

Ad quartum
dubium.
Beati quo
lumen glo-
riae inuenitur
cum iudici-
o, immen-
se infinita
alia possibi-
lia sed eade
ipse.

Dubij quarti argumentum alios fortè non con-
uincet, me tamen conuincit: non enim video,
quare lumen gloriæ, quod sit satis ad intuemdum in
diuina essentia vnum indiuiduū vnus speciei, non
sit satis ad intuemdum singula alia eiusdem speciei.
Quare cum in patria non sint volubiles nostræ cogi-
tationes, quoad ea quæ cognoscuntur in Verbo:
& visio vnus in diuina essentia non impediatur visio-
nem cæterorum, quæ in eadè gradu cognita, pos-
sunt videri, vt explicatum est, non video, cur negan-
dum sit, eum, qui videt vnum indiuiduum vnus
speciei, videre etiam infinita alia, quæ sub eadem
specie esse possunt. Neque D. Thomas vnquam ne-
gavit alios beatos videre posse infinita in Verbo,
quin potius tertio contra gentes, loco suprâ mem-
bro 4. citato expressè asseruit, singulos beatorum vi-
dere in Verbo infinitas species figurarum, numero-
rum, & proportionum, quæ in infinitum possunt
multiplicari. Quòd autem peculiariter tribuit ani-
mæ Christi, est, quòd videat omnia indiuidua, non
solum quæ sunt, fuerunt, & erunt: sed etiâ quæ sunt
in potentia creaturarû, quas Deus condidit: & quòd
videat infinitas complexiones contingentibus, & in-
finitas cogitationes cordiû, imò omnes futuras,
quod nulli alteri concessum est: quibus enim bea-
torum ex complexionibus contingentibus & cogi-
tationibus cordium solum intuetur finitas, prout
quantitas gloriæ, & status cuiusque postulat.

Beati aliqñ
Christo etiâ
vntate pos-
sunt intueri.

Ad primam
partem quinti
dubij Christi
pater, vt ho-

Ad primam partem quinti dubij negandum est
antecedens. Asserere namq; Filium, quatenus Deum,
nescire quando futura sit dies iudicij, hæreticum est:

A cum eadem sit scientia Patris, & Filij, quæ de re vide
Castro de hæresi, Verbo Deus, hæres. 8. & D. Th.
3. part. q. 10. art. 2. ad primum. Asserere verò Filium,
quatenus hominem, eandem rem ignorare, fallum
est & temerarium. Si enim, vt Chrysolost. ait, Filio, vt ho-
mini, datum est scire, qualiter oporteat iudicare, quòd
maius est vnique maiore cum ratione affirmadum est da-
tum illi esse scire, quando futura sit dies iudicij, quòd mi-
nus est. Quod ad testimonia citata attinet, Amb. 5. lib.
de fide ad Grajanum c. 8. de testimonio Marci 13.
ait. Veteres codices Græci non habent, quòd nec filius scit.
Quæ ratione videatur adiectum proditur, dum ad inter-
pretationem tanti sacrilegij derivatur, ab Arianis vide-
licet. Hæc Ambros. Nonnulli codices Græci testimo-
nio Matthei 24. citato habebant, Neque filius hominis.
Hieronymus tamen ad eum locum affirmat, in Græ-
cis codicibus Adamantij & Pierij id non haberi.
Idem testatur Euthymius, codicelque Latini com-
muniter id non habent. Posito tamen, quòd habe-
atur apud Marcum, vt codices Latini communiter ha-
bent, dicendum est in primis, in illis locis, Patrem,
non sumi personaliter, sed essentialiter, vt sumitur
in principio orationis Dominicæ, & in illo testimo-
nio Iacob. 1. Omne datum optimum, de sursum est de-
scendens à Patre lumininum, hoc est, à Deo Trino &
vno: qui propter beneficium creationis iure optimo
Pater noster nuncupatur. Quare ex eo quòd dicitur,
solus pater, non excluditur Filius, quatenus Deus.
Imò esto Pater sumeretur personaliter, non exclu-
deretur Filius, vt patebit inferius cum de ineffabili
sanctissima Trinitatis mysterio sermo erit. Dicen-
dum est deinde, quòd attinet ad Filium quatenus
hominem; sensum illorum verborum, iuxta comu-
nionem expositionem Sancto-ri, esse, neque Filium
id scire, scilicet vt dicat, & reuelet: quando enim
aliquid secretò accipimus, interrogati de eo, possumus
dicere sine mendacio, nos nescire, in eo videlicet
sensu, vt reuelemus, vt suo in loco ostendendum
erit. Quare cum Christus Dominus cognitionem
hanc acceperit ea lege, vt secretò seruaret, propterea
quòd expediret nobis id nescire, vt ea ratione cau-
tiores essemus, iuxta illud Actuum 1. vbi interro-
gatus Christus de eadem re respondit, Non est ve-
strum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in
sua potestate, ideò sine mendacio dixit, neque Fi-
lium scire, videlicet vt reuelet. Expositionem hanc
latius & bene persequitur Castro loco citato. Alij
dicunt verbum illud, nec Filius, ita intelligendum
esse, quòd neque Filius sciat à se, iuxta illud, doctri-
na mea non est mea, id est, habeo illam ab alio acce-
ptam. Alij intelligendum esse de scientia naturali, &
non de acquisita.

mo, nouit
quædo futu-
ra sit dies
iudicij.

B Quæ ratione videatur adiectum proditur, dum ad inter-
pretationem tanti sacrilegij derivatur, ab Arianis vide-
licet. Hæc Ambros. Nonnulli codices Græci testimo-
nio Matthei 24. citato habebant, Neque filius hominis.
Hieronymus tamen ad eum locum affirmat, in Græ-
cis codicibus Adamantij & Pierij id non haberi.
Idem testatur Euthymius, codicelque Latini com-
muniter id non habent. Posito tamen, quòd habe-
atur apud Marcum, vt codices Latini communiter ha-
bent, dicendum est in primis, in illis locis, Patrem,
non sumi personaliter, sed essentialiter, vt sumitur
in principio orationis Dominicæ, & in illo testimo-
nio Iacob. 1. Omne datum optimum, de sursum est de-
scendens à Patre lumininum, hoc est, à Deo Trino &
vno: qui propter beneficium creationis iure optimo
Pater noster nuncupatur. Quare ex eo quòd dicitur,
solus pater, non excluditur Filius, quatenus Deus.
Imò esto Pater sumeretur personaliter, non exclu-
deretur Filius, vt patebit inferius cum de ineffabili
sanctissima Trinitatis mysterio sermo erit. Dicen-
dum est deinde, quòd attinet ad Filium quatenus
hominem; sensum illorum verborum, iuxta comu-
nionem expositionem Sancto-ri, esse, neque Filium
id scire, scilicet vt dicat, & reuelet: quando enim
aliquid secretò accipimus, interrogati de eo, possumus
dicere sine mendacio, nos nescire, in eo videlicet
sensu, vt reuelemus, vt suo in loco ostendendum
erit. Quare cum Christus Dominus cognitionem
hanc acceperit ea lege, vt secretò seruaret, propterea
quòd expediret nobis id nescire, vt ea ratione cau-
tiores essemus, iuxta illud Actuum 1. vbi interro-
gatus Christus de eadem re respondit, Non est ve-
strum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in
sua potestate, ideò sine mendacio dixit, neque Fi-
lium scire, videlicet vt reuelet. Expositionem hanc
latius & bene persequitur Castro loco citato. Alij
dicunt verbum illud, nec Filius, ita intelligendum
esse, quòd neque Filius sciat à se, iuxta illud, doctri-
na mea non est mea, id est, habeo illam ab alio acce-
ptam. Alij intelligendum esse de scientia naturali, &
non de acquisita.

C Quæ ratione videatur adiectum proditur, dum ad inter-
pretationem tanti sacrilegij derivatur, ab Arianis vide-
licet. Hæc Ambros. Nonnulli codices Græci testimo-
nio Matthei 24. citato habebant, Neque filius hominis.
Hieronymus tamen ad eum locum affirmat, in Græ-
cis codicibus Adamantij & Pierij id non haberi.
Idem testatur Euthymius, codicelque Latini com-
muniter id non habent. Posito tamen, quòd habe-
atur apud Marcum, vt codices Latini communiter ha-
bent, dicendum est in primis, in illis locis, Patrem,
non sumi personaliter, sed essentialiter, vt sumitur
in principio orationis Dominicæ, & in illo testimo-
nio Iacob. 1. Omne datum optimum, de sursum est de-
scendens à Patre lumininum, hoc est, à Deo Trino &
vno: qui propter beneficium creationis iure optimo
Pater noster nuncupatur. Quare ex eo quòd dicitur,
solus pater, non excluditur Filius, quatenus Deus.
Imò esto Pater sumeretur personaliter, non exclu-
deretur Filius, vt patebit inferius cum de ineffabili
sanctissima Trinitatis mysterio sermo erit. Dicen-
dum est deinde, quòd attinet ad Filium quatenus
hominem; sensum illorum verborum, iuxta comu-
nionem expositionem Sancto-ri, esse, neque Filium
id scire, scilicet vt dicat, & reuelet: quando enim
aliquid secretò accipimus, interrogati de eo, possumus
dicere sine mendacio, nos nescire, in eo videlicet
sensu, vt reuelemus, vt suo in loco ostendendum
erit. Quare cum Christus Dominus cognitionem
hanc acceperit ea lege, vt secretò seruaret, propterea
quòd expediret nobis id nescire, vt ea ratione cau-
tiores essemus, iuxta illud Actuum 1. vbi interro-
gatus Christus de eadem re respondit, Non est ve-
strum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in
sua potestate, ideò sine mendacio dixit, neque Fi-
lium scire, videlicet vt reuelet. Expositionem hanc
latius & bene persequitur Castro loco citato. Alij
dicunt verbum illud, nec Filius, ita intelligendum
esse, quòd neque Filius sciat à se, iuxta illud, doctri-
na mea non est mea, id est, habeo illam ab alio acce-
ptam. Alij intelligendum esse de scientia naturali, &
non de acquisita.

D Ad secundam partem eiusdem dubij dicendum
est, cognitionem illorum omnium, non tam specta-
re ad Christum, quia iudex est constitutus viuorum
ac mortuorum, quàm ex eo, quia ei subiecta sunt
omnia, & ipse est omnium Dominus, vt suprâ di-
ctum est: quare ex hoc capite ad datum illius ani-
mæ sacratissimæ cognitio illorum omnium spectat,

Ad secundam
partem.

E Ad secundam partem eiusdem dubij dicendum
est, cognitionem illorum omnium, non tam specta-
re ad Christum, quia iudex est constitutus viuorum
ac mortuorum, quàm ex eo, quia ei subiecta sunt
omnia, & ipse est omnium Dominus, vt suprâ di-
ctum est: quare ex hoc capite ad datum illius ani-
mæ sacratissimæ cognitio illorum omnium spectat,

DISPUTATIO VI.

Vtrum beati in verbo intueantur preces, quas ad
eos fundimus, visioq; beatifica simplex noti-
tia sit, & vtrum in proprio genere vi-
dere possint omnia que in diuina
potentia continentur.

Beati videt
preces que
ad eos fun-
dantur.

Dissoluenta sunt vltimo loco tria dubia propo-
sita ad pleniorè intelligentiam eorum, quæ
in